

หลักการที่ถูกยอมรับว่าเป็นบรรทัดฐานในทางกฎหมายระหว่างประเทศหลักการหนึ่งคือ หลักการที่ว่ารัฐทั้งหลายมีพันธกรณีจะต้องระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี

สนธิสัญญากรุงเฮก ค.ศ. 1907 มาตรา 1 บัญญัติว่า "เพื่อป้องกันการใช้กำลังในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเท่าที่จะป้องกันได้ รัฐภาคีทั้งหลายตกลงที่จะใช้ความพยายามทุกประการเพื่อที่จะให้มีการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี" ในปัจจุบันนี้ หลักการดังกล่าวได้รับการรับรองยืนยันไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 2 อนุ 3 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

"3. สมาชิกทั้งปวงจะต้องระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศของตน โดยสันติวิธี ในลักษณะเช่นที่จะไม่เป็นอันตรายต่อสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ และความยุติธรรม"

นอกจากนั้นรัฐภาคีแห่งองค์การสหประชาชาติยังได้ประกาศยืนยันรับรองหลักการดังกล่าวไว้ใน "ปฏิญญาว่าด้วยหลักการแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ ที่กำหนดถึงความสัมพันธ์ฉันมิตรและความร่วมมือระหว่างรัฐ" ซึ่งสมัชชาสหประชาชาติได้ลงมติเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1970 อันมีข้อความตอนหนึ่งว่า "รัฐทุกรัฐต้องระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐอื่น ๆ โดยสันติวิธี ในประการที่ว่าสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศตลอดจนความยุติธรรม ไม่ตกอยู่ในอันตราย"¹

วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1979 กองทหารเวียดนามประมาณหนึ่งแสนห้าหมื่นคนทำการรุกรานและยึดครองกรุงพนมเปญ เมืองหลวงของกัมพูชาประชาธิปไตยได้สำเร็จ ด้วยการอ้างว่าที่กระทำไปนั้นเป็นการช่วยเหลือแนวร่วมก๊กชาติที่ได้เรียกร้องให้ เวียดนามส่งกองทหารเข้าช่วยเหลือ และโดยที่รัฐบาลเวียดนาม รวมทั้งไซเวียดและประเทศบริวารในยุโรปตะวันออกได้รับรองแนวร่วมก๊กชาติกัมพูชาภายใต้การนำของ เฮง สัมริน ว่าเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมของกัมพูชา และเวียดนามอ้างว่าที่ส่งกองทหารเข้ามาตามคำเชิญของ เฮง สัมริน เพื่อที่จะกำจัดกวาดล้างรัฐบาล พอล พต ที่ทำลายเผ่าพันธุ์ชาวเขมรและโหดร้ายทารุณ เวียดนามใช้เวลาเพียง 14 วัน

¹ วีระ โฉจจาสะ, กฎหมายระหว่างประเทศ, เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 1-6 สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (กรุงเทพฯ : 2529), หน้า 286.

ตามแผนยุทธการ "ดอกบัวบาน" ก็สามารถยึดครองกรุงพนมเปญได้ แต่เวียดนามและระบอบ เฮง สัมริน ต้องประสบกับการต่อต้านจากประชาชนชาวเขมรอย่างกว้างขวางและตลอดมา

ไม่ว่าเวียดนามจะอ้างประเด็นปัญหาใด ๆ ขึ้นมาเพื่อความชอบธรรมในการรุกราน และยึดครองกรุงพนมเปญก็ตาม การกระทำของเวียดนามในครั้งนี้อย่างกฎหมายระหว่างประเทศ ถือว่าได้ก่อให้เกิดสภาวะสงครามขึ้น² และเป็นภาระขัดต่อหลักทั่วไปในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะเป็นการไม่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะทำการรุกราน โดยการส่งกองทหารเข้าไปยึดครองประเทศอื่น แม้จะกระทำไปโดยใช้กลุ่มบุคคลบางกลุ่มในประเทศนั้นเองก็ตาม ถ้าประเทศอื่น ๆ ยินยอมรับการกระทำที่ผิดต่อหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ในลักษณะของการกระทำการรุกราน (aggression) และการยึดครอง (occupation) และรวมทั้งขัดต่อกฎบัตรสหประชาชาติมาตรา 2 วรรค 4³ ของเวียดนามดังกล่าวนี้ จะเป็นส่วนที่ส่งเสริมให้ประเทศที่มีกำลังทางทหารที่เข้มแข็งรุกรานประเทศที่มีกำลังทางทหารที่อ่อนแอกว่าดังเช่นที่เวียดนามกระทำต่อรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยนั้น เป็นสิ่งที่ไม่สมควรจะเกิดขึ้นเลยในเวทีการเมืองโลก ที่นานารัฐประเทศต่างผูกพันตนเข้ากับกฎบัตรสหประชาชาติ และยอมรับกติกาของกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้วยเหตุนี้เองประเทศต่าง ๆ ที่เล็งเห็นปัญหานี้ต่างแสดงท่าทีคัดค้านอย่างเต็มที่ จนเป็นเหตุให้เวียดนามถูกโดดเดี่ยวในทางเศรษฐกิจและในทางการเมืองระหว่างประเทศ อันเป็นส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้เวียดนามปรับท่าทีของตนในปัญหากัมพูชา ในภายหลัง

ทางด้านผู้นำของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย ใช้สงครามประชาชนเพื่อตอบโต้กับการรุกรานของเวียดนาม ระบอบ เฮง สัมริน นั้นได้รับการสนับสนุนโดยเวียดนามและโซเวียต ส่วนทางด้าน พล พต ได้รับการสนับสนุนจากจีน และได้รับความสนับสนุนทางด้านกำลังใจและการ

² การสงคราม คือ การใช้กำลังและอาวุธเข้าต่อสู้กันระหว่างชาติ หรือ สภาวะการมีตามกฎหมายเกี่ยวกับการใช้กำลังอาวุธประจัญหน้ากันระหว่างรัฐ

³ All members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the purposes of the United Nations.

เงินจากกลุ่มประเทศอาเซียน รวมทั้งยังคงได้รับการรับรองและสนับสนุนจากสหประชาชาติ แต่ความแตกแยกของผู้นำคอมมิวนิสต์กัมพูชา โดยการไปดึงเอาต่างชาติโดยเฉพาะมหาอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้ปัญหากัมพูชารายวงกว้างออกไป และก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนหลายด้านอย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุนี้จึงได้มีชาติต่าง ๆ รวมถึงองค์การระหว่างประเทศ พยายามแก้ไขสถานการณ์ในกัมพูชาด้วยความเชื่อว่า ถ้าสามารถยุติสถานการณ์ในกัมพูชาได้สำเร็จจะส่งผลให้เกิดสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างแน่นอน ความหมายดังกล่าวนี้จนถึง ค.ศ. 1989 ยังไม่บรรลุเป้าหมาย แม้ว่าเดือนกันยายนปีเดียวกันนี้ เวียดนามได้อ้างว่าได้มีการถอนทหารออกไปแล้ว แต่หลาย ๆ ฝ่ายยังคงเชื่อมั่นว่ากองทัพเวียดนามยังคงอยู่ในกัมพูชา และด้วยแนวนโยบายของมหาอำนาจตลอดจนประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหานี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากผลประโยชน์ของตนอันเป็นทัศนะที่แคบและต่างฝ่ายต่างมีทัศนคติกัน ทัศนคติหรือแนวนโยบายที่คำนึงถึงสันติภาพ แม้จะมีอยู่แต่ก็ไม่ได้ได้รับความสนใจร่วมกัน จึงทำให้ปัญหากัมพูชาไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องและยึดเอื้อมาโดยตลอด

"สถานการณ์ในกัมพูชา" ถูกกำหนดให้เป็นหัวข้อในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ 34 ในวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1979 ด้วยการร้องขอของประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และประเทศไทย (A/34/191)⁴ ตั้งแต่นั้นมาจนถึง ค.ศ. 1989 เนื่องจากไม่สามารถนำปัญหาเข้าไปพิจารณาในที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงได้ เพราะโซเวียตซึ่งเป็นสมาชิกถาวรได้ใช้สิทธิยับยั้ง (veto)

ความเป็นมาของปัญหา

ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง รัฐทุกรัฐมีอำนาจอธิปไตยซึ่งประเทศหรือรัฐอื่นจะล่วงละเมิดมิได้ และถือว่าหลักการดังกล่าวเป็นหัวใจของกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่เดี่ยวกฎหมายระหว่างประเทศ (international law) วางอยู่บนรากฐานของความเสมอภาคและอธิปไตยของรัฐ กฎหมายระหว่างประเทศจะมีอำนาจบังคับได้เพราะความยินยอมของรัฐอธิปไตย ความยินยอมของรัฐที่จะเข้าผูกพันเป็นปัจจัยที่ทำให้กฎหมายระหว่างประเทศมีอำนาจบังคับ เช่นเดียวกับในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ บ่อเกิดของกฎหมายจะมาจากเจตนารมณ์

⁴ Res. 34/22 of December 14, 1979.

ร่วมกันของรัฐหลายรัฐ เจตนารมณ์ของรัฐ ๆ เดียว ซ่อมไม่สามารถจะก่อให้เกิดพันธกรณีที่จะต้องพึงปฏิบัติต่อรัฐอื่น ๆ ได้ กฎหมายระหว่างประเทศจึงมีลักษณะที่เป็นนิติบัญญัติ (de jure) และมีความชอบธรรม (the rule of law) ที่นานาประเทศควรยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และถึงแม้ว่ามาตรการบังคับทางกฎหมายระหว่างประเทศจะไม่เข้มแข็งพอ แต่ก็ยังช่วยรักษาสันติภาพไว้ได้ด้วยคุณค่าแห่งกฎหมายและความยุติธรรม

หลักความยินยอมที่จะสละอำนาจอธิปไตยบางส่วนของรัฐ ทำให้สังคมนระหว่างประเทศเริ่มจะมีการรวมศูนย์อำนาจ ทำให้สังคมนระหว่างประเทศที่มีลักษณะกึ่งอธิปไตยเป็นสิ่งคมที่มีระเบียบแบบแผนมากขึ้น ความร่วมมือในโลกปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง หลักแห่งความยินยอมจึงเป็นความพยายามของรัฐทั้งหลายในอันที่จะก่อตั้งองค์กรกลางแห่งความร่วมมือ นั่นคือความพยายามในการก่อตั้งสหประชาชาติ วัตถุประสงค์ของกฎบัตรสหประชาชาติมุ่งที่จะรักษาสันติภาพและความมั่นคงของโลกโดยอาศัยวิธีระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธีและเคารพต่อหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ กฎบัตรสหประชาชาติถึงแม้จะไม่อาจปฏิเสธการมีอยู่ของแนวทางสังคมนิยม (realistic approach) ที่ยอมรับว่า กฎหมายระหว่างประเทศเป็นผลพวงของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือกลุ่มของรัฐที่มีอำนาจเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งตน กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือของรัฐที่มีอำนาจ เพื่อใช้ในการแสวงหาผลประโยชน์และครอบงำรัฐที่ต้อยกว่าตนการใช้กำลังเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง ในสังคมนระหว่างประเทศ กฎหมายจึงเป็นเพียงเครื่องมือสำหรับกล่าวอ้างเพื่อให้ดูชอบธรรมและถูกต้องในสายตาของสังคมนโลกเท่านั้น แต่จะอย่างไรก็ตาม ในสังคมนระหว่างประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ และยอมผูกพันในกฎบัตรสหประชาชาติแล้ว กฎบัตรสหประชาชาติในสถานการณ์ของสนธิสัญญาอนุภาคีจึงควรได้รับการปฏิบัติตาม ตามหลักกฎหมายสนธิสัญญาที่ว่า "สนธิสัญญาพึงได้รับการปฏิบัติตาม" (pacta sunt servanda) อย่างเป็นจริงที่สุด

ความสำคัญของปัญหา

ด้วยข้ออ้างของเวียดนามที่ว่า "การรุกรานและยึดครองกรุงพนมเปญเมื่อวันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 1979 เป็นการกระทำการแทรกแซงเพื่อเหตุผลด้านมนุษยธรรม" จนนำไปสู่เหตุการณ์ซึ่งสมัชชาใหญ่สหประชาชาติมีมติว่าเป็น "สถานการณ์ในกัมพูชา" และได้รับการคัดค้านรวมทั้งถูกประณามจากประชาคมระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง ซึ่งตามปกติแล้วการแทรกแซง (intervention) ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ในหลักการใช้มาตรการบังคับเพื่อยุติข้อพิพาทที่เปิดโอกาสให้รัฐที่สามทำการแทรกแซงคู่พิพาทได้ ถ้าปรากฏข้อ

เท็จจริงว่ารัฐคู่พิพาทได้กระทำการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งกันและกัน อันอาจกระทบกระเทือนต่อรัฐที่สาม หรือรัฐที่สามแทรกแซงเพื่อหาทางยุติข้อพิพาทให้แก่คู่พิพาท

ในกรณีของคองโก เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1960 เกิดกบฏจากราชาลในคองโก ซึ่งเป็นอาณานิคมเดิมของเบลเยียม รัฐบาลคองโกขณะนั้นประท้วงว่า การกระทำของเบลเยียมเป็นการแทรกแซงและเป็นการรุกราน เบลเยียมอ้างว่ากระทำการแทรกแซงเพื่อหลักมนุษยธรรมและเพื่อป้องกันชีวิตคนสัญชาติเบลเยียมเท่านั้น⁵² ในกรณีดังกล่าวสหประชาชาติไม่รับฟังข้ออ้างนี้ จึงเรียกร้องให้เบลเยียมถอนทหารออกไปจากคองโก ทั้งนี้เพราะถือตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่า "รัฐใดรัฐหนึ่ง ไม่มีสิทธิที่จะแทรกแซงรัฐอื่น เพื่อเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม และการแทรกแซงนี้จะต้องไม่เป็นไปโดยใช้กำลังทหารเพื่อสนับสนุนฝ่ายกบฏล้มล้างรัฐบาลของอีกประเทศหนึ่ง"⁵³

"สถานการณ์ในกัมพูชา" จึงเป็นกรณีศึกษาอีกกรณีหนึ่งที่รัฐอธิปไตยรัฐหนึ่งทำการรุกราน (aggression) รัฐอธิปไตยรัฐหนึ่ง นอกจากจะเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศและขัดต่อกฎบัตรสหประชาชาติแล้ว บทบาทของสหประชาชาติยังเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในอันที่จะขยายหรือยุติปัญหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ต้องการศึกษาลักษณะในทางกฎหมายของข้อขัดแย้งขนาดใหญ่สำหรับชาติ และผลกระทบในทางการเมือง
2. เพื่อที่จะวิเคราะห์ถึงค้ำประกันของกฎหมายระหว่างประเทศในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะมีผลเพียงไร
3. บทบาทของสหประชาชาติในการยุติข้อพิพาทระหว่างประเทศ รวมตลอดถึงการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของประชาคมโลก
4. เพื่อศึกษาลงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ในกัมพูชา

⁵²สุเทพ อรรถากร, กฎหมายระหว่างประเทศกับการเมืองระหว่างประเทศ พฤติกรรมและเอกสาร: เล่มสอง (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 354.

⁵³เฟิ่งอ้าง, หน้า 355.

สัมมติฐานของการวิจัย

การรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์และองค์การที่เป็นตัวกระทำการในเวทีการเมืองโลก เพื่อที่จะเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของรัฐและเป็นการป้องปรามการใช้กำลัง งานวิจัยชิ้นนี้จึงศึกษาถึงบทบาทขององค์การสหประชาชาติในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ รวมทั้งศึกษาถึงข้อมติสหประชาชาติ (United Nations Resolution) ว่ามีผลบังคับเพียงใดในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

นิเคราะห์ทฤษฎีกฎหมายระหว่างประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหา เช่น หลักการรุกราน (aggression) หลักสิทธิในการป้องกันตนเอง (self-defence) หลักการรับรองรัฐและรัฐบาล (recognition of states and governments) หลักสิทธิในการกำหนดอนาคตของตนเอง (self-determination) หลักการแทรกแซง (intervention) รวมตลอดถึงผลผูกพันของกฎหมายระหว่างประเทศในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กฎบัตรสหประชาชาติและข้อมติสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่มีผลผูกพันอย่างไรในทางกฎหมายและทางการเมืองปริญญาสาครว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948

เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาของผู้เขียน และข้อมูลในปัญหาสถานการณ์ในกัมพูชาที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา งานวิจัยชิ้นนี้ผู้เขียนจึงขอเน้นศึกษาถึงข้อมูลในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1979 - ค.ศ. 1989

วิธีการศึกษาวิจัย

วิธีวิจัยที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ เป็นลักษณะวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เอกสารที่ใช้ประกอบการศึกษามีทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (primary source) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary source) โดยการติดต่อขอใช้ข้อมูลกับแหล่งข้อมูลโดยตรง เช่น ติดต่อขอใช้ข้อมูลที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดกระทรวงการต่างประเทศ วังสราญรมย์ และห้องสมุดแอสแคป ถนนราชดำเนิน ประกอบกับการฟังข่าวสารข้อมูลทางสื่ออื่น ๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

ในการเขียนรายงานการวิจัย ผู้เขียนได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 6 บท ดังมีรายละเอียดโดยย่อดังนี้

บทที่ 1 เป็นบทชี้แนะเข้าสู่เนื้อหาของเรื่อง

บทที่ 2 กล่าวถึงปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้งระหว่างกัมพูชาประชาธิปไตย และ
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

บทที่ 3 กล่าวถึงหลักเกณฑ์ของกฎบัตรสหประชาชาติ กฎหมายระหว่างประเทศ
และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พร้อมกับวิเคราะห์ปัญหา โดยการปรับข้อกฎหมายเข้ากับข้อ
เท็จจริง

บทที่ 4 กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของข้อมติ โดยแยกศึกษาข้อมติของสมัชชาสหประชาชาติ
และข้อมติคณะมนตรีความมั่นคง ค่าบังคับในทางกฎหมายของข้อมติ สถานะทางกฎหมายของข้อมติ
และข้อมติที่มีการเกี่ยวโยงกับการผ่อนปรนระหว่างหลักกฎหมายและอำนาจทางการเมือง พร้อมกับ
วิเคราะห์ปัญหาปรับข้อกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริง

บทที่ 5 บทบาทของสหประชาชาติ (สมัชชาและคณะมนตรีความมั่นคง) ในการยุติ
ความขัดแย้งในสถานการณ์กัมพูชา และศึกษาถึงค่าบังคับของข้อมติ (สมัชชาและคณะมนตรีความ
มั่นคง) รวมตลอดถึงผลปฏิบัติในทางกฎหมายของข้อมติ พร้อมกับวิเคราะห์ปัญหา โดยการปรับ
ข้อกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริง

บทที่ 6 สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงพัฒนาการของปัญหาในสถานการณ์กัมพูชา พัฒนาการของความร่วมมือ
ในประชาคมโลก ในอันที่จะยุติปัญหาในลักษณะของการนำกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎบัตร
สหประชาชาติมาปรับใช้ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
2. บทบาทของสหประชาชาติในการยุติข้อพิพาทระหว่างประเทศ และการรักษาสันติ
ภาพของประชาคมโลก
3. ความเป็นจริงของค่าบังคับของกฎหมายระหว่างประเทศในความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศ
4. ค่าบังคับของข้อมติสมัชชาใหญ่สหประชาชาติในปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ
5. จากผลของการวิจัยนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับท่านผู้อ่านที่สนใจที่จะศึกษาปัญหา
นี้ อันจะเป็นแนวทางในการค้นคว้าและศึกษาต่อไป